

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ВОЛКОВА ЮЛІЯ ІГОРІВНА

УДК: 378.124:047.22+78.07+792.8+372.461

**ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ І ХОРЕОГРАФІЇ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
БІЛОВА Наталія Костянтинівна,
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
декан факультету музичної та хореографічної освіти.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
НІКОЛАЇ Галина Юріївна,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
завідувач кафедри мистецької педагогіки і хореографії;

кандидат педагогічних наук, доцент
БУЗОВА Олена Дмитрівна,
Бердянський державний педагогічний університет,
доцент кафедри музичного виховання.

Захист відбудеться 08 червня 2016 року о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 06 травня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізаційних світових процесів, інформаційної революції, які знаменують собою ХХІ століття, сучасне суспільство все більше стає налаштованим на інтенсивний особистісний розвиток людини як суб'єкта комунікації, спроможного швидко адаптуватися до нового середовища, ідентифікувати себе як «людина світу». В означених умовах освітня система переорієнтовується на особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця в процесі комунікації, створюючи можливості вступати в діалог і займати суб'єктну позицію в процесі фахово-педагогічного навчання, акцентуючи увагу на ціннісних аспектах розвитку духовності особистості.

Процес навчання, зокрема мистецько-педагогічного, має яскраво виражену комунікативну природу, оскільки мистецтво є не тільки носієм різноманітної естетичної та художньої інформації, а й надзвичайно активним та ефективним каналом передачі цієї інформації, своєрідною формою художньо-соціальних контактів та полісуб'єктного діалогового спілкування з художніми творами, взаємодії через твори мистецтва з іншими у процесі обміну думками, емоціями як художньо-комунікативної діяльності із зворотнім зв'язком.

Значущість комунікації як важливого чинника розвитку особистості зумовила дослідження різних аспектів даної проблеми в контексті психології творчості, соціальної психології (Є. Басін, Л. Виготський, Н. Гришина, В. Конєцька, О. Леонтєв, Б. Паригін, С. Рубінштейн), педагогічних наук, зокрема педагогіки мистецтва (І. Бех, І. Зязюн, В. Кан-Калік, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Сластьонін, О. Щолокова та ін.). Значна увага приділялась розгляду мистецтва як специфічної форми художньо-соціальної комунікації в контексті мистецтвознавства та культури (Ю. Боров, А. Зісь, А. Лілов, Г. Меднікова), дослідженню комунікативної функції музики (М. Арановський, Б. Асаф'єв, Г. Єржемський, М. Каган, Ю. Лотман, Л. Мазель, В. Медушевський, Є. Назайкінський, С. Осадча, С. Скребков, А. Сохор, В. Цуккерман та ін.), комунікативної природи хореографії (А. Айламазьян, Н. Атитанова, Ю. Гевленко, І. Герасимова, О. Єрмакова, М. Жиленко, В. Нарожна, В. Ромм та ін.), взаємодії музичного і хореографічного мистецтва (Лю Цяньцян, Г. Ніколаї, О. Реброва, Ю. Ростовська, С. Шип). Питання формування комунікативних якостей і вмінь художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя музики досліджували Л. Василевська-Скупа, С. Грозан, Є. Проворова, І. Сипченко, С. Шишкіна. Спеціальних досліджень проблеми формування *художньо-комунікативних умінь* майбутніх учителів музики і хореографії нами не виявлено.

У контексті значущості синтезу музики і хореографії в художньо-комунікативному процесі набуває актуальності проблема музичної компетентності майбутнього вчителя хореографії та, враховуючи рухову природу музичного мистецтва, компетентність майбутніх учителів музики у сфері ритморуху, жесту, пластичного інтонування. З огляду на це перед вищою мистецько-педагогічною освітою постає проблема формування в майбутніх

учителів музики і хореографії художньо-комунікативних умінь, яка потребує належної теоретично-методичної обґрунтованості та практичної апробації.

Актуальність формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії посилюється низкою існуючих теоретичних і практичних суперечностей:

- між сучасними вимогами щодо переорієнтації освітньої парадигми з монологічної на інтерактивну діалогічну взаємодію учасників навчального процесу, зокрема мистецько-педагогічного, та недостатнім усвідомленням і мотиваційним спрямуванням майбутніх фахівців і викладачів на її реалізацію в художньо-освітньому середовищі;

- між вагомим педагогічним особистісно-розвивальним потенціалом художньо-комунікативної взаємодії з мистецтвом і через мистецтво з іншими у фахово-творчому розвитку особистості, та браком теоретико-методичного обґрунтування його застосування вчителями музики і хореографії в художньо-освітньому процесі;

- між значущістю формування художньо-комунікативної компетентності вчителів музики і хореографії та недостатньою розробленістю відповідної організаційної системи методичного супроводу навчально-освітнього процесу на основі синтезу мистецтв.

Визначені суперечності, теоретична й практична значущість художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії в мистецько-педагогічній діяльності, а також недостатній рівень дослідження окресленої проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *«Формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»: «Методологічні та методичні основи модернізації фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін» (державний реєстраційний номер: 010911000205), а також становить частину комплексного проекту «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні» (номер державної реєстрації НДР: 0115U002489).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від 29.05.2014 р.) та узгоджено на засіданні бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 17.06.2014 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

Об'єкт дослідження – процес фахово-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики і хореографії.

Предмет дослідження – методика формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

- виявити комунікативну сутність художньо-педагогічної діяльності вчителів музики і хореографії;
- визначити сутність, зміст та компонентну структуру художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії;
- теоретично обґрунтувати наукові підходи й педагогічні принципи формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії;
- визначити й обґрунтувати педагогічні умови та методи формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії;
- розробити критерії, показники та встановити рівні сформованості художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії;
- розробити та експериментально перевірити ефективність методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: філософські концепції комунікації в контексті мистецтва (М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер, В. Малахов, Ю. Лотман, Л. Ситниченко, К. Ясперс та ін.); концептуальні положення мистецтвознавства щодо комунікативної природи мистецтва (Ю. Боров, М. Каган, В. Медушевський, С. Раппопорт та ін.); семіотична концепція розуміння мистецтва (Є. Басін, І. Євін, А. Лосєв, Ф. Мартинов, С. Шип, Р. Якобсон та ін.); теоретичні положення педагогічної комунікації (О. Богданова, О. Бодальов, В. Дорошенко, В. Кан-Калік, І. Ковальчук, Я. Коломінський, В. Конецька, А. Мудрик, Л. Петровська та ін.); поліхудожнього виховання особистості, зокрема на герменевтичних засадах (О. Бузова, Г. Гадамер, Н. Колодіна, Д. Лісун, О. Олексюк, А. Потебня, Т. Стратан, Т. Ткач, Б. Юсов та ін.); ключові положення теорії і практики підготовки майбутніх учителів музики (Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, Н. Гузій, Н. Гуральник, А. Козир, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Полатайко, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Хижна, О. Щолокова, Д. Юник та ін.) та майбутніх учителів хореографії (Л. Андрущук, Г. Березова, Т. Благова, Л. Бондаренко, О. Бурля, Р. Захаров, К. Зозуля, Є. Валукіна, Т. Сердюк, В. Уральська та ін.); питання підготовки вчителя музики і хореографії в їх творчій взаємодії в умовах сучасного художньо-освітнього простору (Г. Ніколаї, Є. Реброва, Ю. Ростовська); комунікативних якостей і вмінь майбутнього вчителя музики (Л. Василевська-Скупа, С. Грозан, Є. Проворова, І. Сипченко, С. Шишкіна).

Для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань було використано **методи** педагогічного дослідження – *теоретичні*: індукція та дедукція, аналіз і синтез, порівняння, класифікація, моделювання; *емпіричні*: аналіз педагогічної документації, педагогічне спостереження, опитування, анкетування, експертна оцінка, оцінка продуктів творчої діяльності, педагогічний експеримент; *математичної статистики* щодо доведення вірогідності результатів експериментальної перевірки розробленої методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому,

що:

- *уперше* визначено сутність, зміст і компонентну структуру феномена «художньо-комунікативні уміння майбутніх учителів музики і хореографії» на основі структурно-функціонального аналізу різних форм їхньої художньо-комунікативної діяльності, та в контексті інструментального забезпечення означеної діяльності; теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують продуктивність процесу формування художньо-комунікативних умінь на основі синтезу мистецтв (музичного й хореографічного); розроблено критеріальний апарат дослідження щодо визначення рівнів сформованості досліджуваних умінь майбутніх учителів музики і хореографії; розроблено й теоретично обґрунтовано організаційно-методичну модель та практично апробовано ефективність запропонованої авторської методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії;

- *уточнено зміст* понять «художня комунікація», «художньо-комунікативна діяльність вчителів музики і хореографії», «поліхудожній тезаурус», «комфортне художньо-освітнє середовище» у контексті художньо-комунікативної діяльності вчителів музики і хореографії;

- *подальшого розвитку* набули принципи створення художньо-освітнього середовища на основі різновидів синтезу мистецтв (музичного й хореографічного).

Практичне значення результатів проведеного дослідження полягає в можливості практичної реалізації розробленої поетапної методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії в навчальному процесі; впровадженні спецкурсу «Форми й засоби художньої комунікації в мистецько-освітньому середовищі», спрямованого на поглиблення й усвідомлення мистецько-фахових знань, поширення особистісного художньо-комунікативного досвіду, підвищення художньої компетентності майбутнього вчителя музики і хореографії. Основні теоретичні положення й методичні рекомендації можуть бути використані в розробці навчальних і методичних посібників, навчальних програм, методичних вказівок з питань формування художньо-комунікативних умінь.

Основні результати дисертаційного дослідження *впроваджено* в навчальний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 1136 від 12.05.2015 р.), Херсонського державного університету (довідка № 01-28/1272 від 08.06.2015 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 1308/01 від 19.05.2015 р.), Національного педагогічного університету імені П. М. Драгоманова (довідка № 1308/01 від 19.11. 2015 р.).

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні теоретичні положення та підсумки дисертаційного дослідження були представлені на *Міжнародних* конференціях: «Тенденції розвитку сучасної хореографії» (м. Луганськ, 2010 р.), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (м. Київ, 2011 р.); «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (м. Суми, 2013 р.); «Гуманістичні

орієнтири мистецької освіти» (м. Київ, 2013 р.), на V Міжнародному науковому форумі «Сучасні тенденції в педагогічній науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції» (м. Одеса, 2014 р.); на *Всеукраїнських* науково-практичних конференціях: «Хореографічна та театральна культура України: педагогічні та мистецькі виміри» (м. Київ, 2013 р.), «Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти» (м. Умань, 2014-2015 рр.), на засіданнях кафедри музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дослідження висвітлені у 12 одноосібних науково-методичних публікаціях автора, 7 з яких – у провідних наукових фахових виданнях, 1 – у міжнародному виданні.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (всього 279, з них 12 – іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінок, з них: 198 сторінок основного тексту. Робота містить 14 таблиць і 5 малюнків, що разом з додатками становлять 39 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, розкрито теоретико-методологічну основу дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення, наведені дані щодо апробації та впровадження результатів дослідно-експериментальної роботи.

У першому розділі – *«Науково-теоретичні основи дослідження художньо-комунікативних умінь у мистецько-педагогічній проекції»* на підставі аналізу філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної літератури з проблеми досліджуваного феномена визначено комунікативну сутність мистецтва, зокрема музичного й хореографічного, виявлено специфіку художньо-комунікативної діяльності учителів музики і хореографії, розкрито змістовну суть ключових понять дослідження, обґрунтовано сутність, зміст та компонентну структуру художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

У розділі визначено, що комунікативна сутність мистецтва проявляється в художній діяльності, у процесі якої людина сприймає й осягає символічно-знакову систему образного змісту твору та співвідносить їх із власним досвідом і світоглядом, інтерпретуючи відповідно художню інформацію (Б. Асаф'єв, Є. Басін, Ю. Боров, М. Каган, Л. Столович). Визначено, що мистецтво, зокрема музичне і хореографічне, розглядається в контексті семіотики як знакова система, яка організована за певними естетичними законами (Д. Брус, Ю. Гевленко, Я. Мукаржовський, Ю. Лотман, С. Шип, Р. Якобсон). Аналіз наукової літератури дозволив з'ясувати, що сутність комунікації полягає у взаємодії, під час якої здійснюється обмін інформацією і взаємовплив учасників один на одного (Г. Андреева, М. Каган, Р. Якобсон). Художня комунікація ґрунтується на комунікативній природі мистецтва, яка виявляється у спеціально організованій художньо-комунікативній діяльності.

Художньо-комунікативна діяльність учителів музики і хореографії визначається як складна й багатоаспектна, яка здійснюється на різних рівнях художньої комунікації з творами мистецтва та інтерактивної діалогової взаємодії через мистецтво. У пропонуваному дослідженні означена діяльність структурується у вигляді матриці, у якій за вертикаллю «розташоване» художнє спілкування з творами мистецтва на рівнях сприйняття, розуміння, осмислення, аналітично-емпатійного опрацювання в процесі вербальної та виконавської інтерпретації мистецьких творів та їх творення, а за горизонталлю – художня комунікація з іншими через твори мистецтва в системах: студент – автор; викладач – студент; викладач – студент – студенти; студент (квазівчитель) – учні; «Я» – студент (аутокомунікація) на основі рефлексії, як оцінно-коригуючої художньо-комунікативної педагогічної діяльності.

Професійне здійснення художньої діяльності потребує сформованості відповідних умінь. Виявлено різні підходи до розуміння поняття «вміння»: як процесу дії (О. Абдулліна, Т. Ільїна, О. Леонтєв, Н.Тализіна), як здатності виконувати діяльність у нових умовах (Ф. Гоноболін, Л. Ітельсон, Н. Кузьміна, І. Лернер), як спроможності до виконання певної діяльності (В. Крицький, А. Новиков, К. Платонов). При різних підходах до виявлення сутності означеного феномена науковці одностайно зазначають, що вміння є складним психологічним утворенням особистості; вони (уміння) ґрунтуються на знаннях, навичках, особистісному досвіді і формуються у процесі усвідомленого використання знань і навиків у різних умовах діяльності. У розмаїтті існуючих класифікацій умінь, зумовлених структурою відповідної діяльності, зокрема педагогічної, чільне місце посідають комунікативні вміння.

Поняття *«художньо-комунікативні вміння майбутніх учителів музики і хореографії»* у проведеному дослідженні визначено як володіння способами виконання складних інтегрованих мистецько-фахових дій, які забезпечують продуктивну полісуб'єктну інтерактивну художню взаємодію її учасників з творами мистецтва в процесі трансляції та обміну художньою інформацією, думками, емоціями, почуттями на засадах зовнішнього й внутрішнього діалогу, у процесі сприйняття, осмислення, вербальної і виконавської інтерпретації мистецьких творів з метою творчого самовираження, самоствердження.

На основі виявлення атрибутивних характеристик художньо-комунікативної діяльності учителів музики і хореографії, виділено чотири групи узагальнених художньо-комунікативних умінь: вміння встановлювати діалогічну взаємодію з художнім твором, Автором, іншими у процесі сприйняття і вербального аналізу художнього змісту твору, вміння встановлювати інтерактивну художню взаємодію в процесі художньо-виконавської інтерпретації та створення мистецьких творів, вміння організовувати полісуб'єктну художню взаємодію учнів з творами мистецтва в процесі фахової квазіпедагогічної діяльності, вміння адекватно оцінювати, коригувати й проектувати результати художньо-педагогічної комунікації.

Визначення комплексу художньо-комунікативних умінь та особливостей їхнього формування дає підстави вважати, що структура досліджуваного феномена включає чотири компоненти: *мотиваційно-перцептивний* (який виявляє здатність і потребу щодо емоційного сприйняття авторського задуму,

перцептивну активність щодо встановлення емоційно-інтелектуального контакту з іншими); *когнітивно-емпатійний* (відповідає за спрямованість особистості на емпатійність у процесі контекстного художньо-когнітивного аналізу твору на умовах вільного оперування мистецькими знаннями); *художньо-інтерпретаційний* (зумовлює здатність до творчої суб'єктної позиції у процесі створення і втілення художньо-переконливої виконавської інтерпретації твору мистецтва, та залучення інших до співтворчості); *рефлексивно-проективний* (передбачає здатність адекватно оцінювати й коригувати власні художньо-комунікативні дії на засадах зовнішнього і внутрішнього діалогу, здійснювати самоаналіз і самоконтроль щодо проектування шляхів оптимізації процесу художньої комунікації та реалізує рефлексивні дії щодо усвідомлення емоційних станів і розуміння інших).

У другому розділі – *«Науково-методичні засади формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії»* – обґрунтовано основні науково-методичні положення, на яких базується процес формування досліджуваного феномена. Визначено, що методологічну основу педагогічних умов і методичного супроводу їх реалізації щодо формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії забезпечують полісуб'єктний, середовищний, синергетичний, герменевтичний, семіотичний і контекстно-діяльнісний підходи.

Полісуб'єктний підхід актуалізує суб'єкт-суб'єктні відносини в процесі навчання на засадах співробітництва, співтворчості й партнерства, підкреслюючи ціннісну рівноправність суб'єктів як стимулюючий фактор особистісного розвитку всіх учасників взаємодії. *Середовищний підхід* зумовлює поліваріантні умови для створення комфортної моделі організації художньо-комунікативного освітнього процесу і вибору вектора розвитку суб'єктів взаємодії. *Синергетичний підхід* зумовлює активізацію внутрішніх джерел саморозвитку і творчого потенціалу й дозволяє поєднувати свідомий та інтуїтивний рівні художньої взаємодії з творами мистецтва. *Герменевтичний підхід* пов'язаний із формуванням здатності до «декодування» символічного та образного змісту музичного і хореографічного мистецтва як художніх текстів, «проникнення» та інтерпретацію авторського задуму, розуміння знань, що становлять фундаментальну основу мислення студентів. *Семіотичний підхід* зумовлює побудову художньої комунікації на засадах осмислення знакових систем музичного і хореографічного мистецтва, усвідомлення виразного змістовно-сислового наповнення елементів мистецької мови з метою поглиблення процесу художнього спілкування з мистецькими творами. *Контекстно-діяльнісний підхід* сприяє інтеріоризації фахових цінностей, зокрема художньо-комунікативних, трансформуючи фахову інформацію в контекстну матрицю мистецько-педагогічного досвіду з метою включення майбутньої професійної діяльності до ціннісних орієнтирів суб'єкта.

У результаті аналізу дидактичної системи заходів для формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії виявлено найбільш важливі принципи її побудови: *принцип комфортного художнього спілкування, принцип поліхудожньої творчої взаємодії, принцип сензитивної діалогічності, принцип художньо-комунікативного розуміння.*

У ході теоретичного дослідження й аналізу суперечностей з проблеми художньо-комунікативних умінь майбутніх фахівців мистецьких дисциплін визначено чотири *педагогічні умови* формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії. *Стимулювання позитивної полімотивації до художньо-комунікативної діяльності* зумовлюється багатоаспектністю й багатовекторністю означеної діяльності. Полімотивація розглядається як «включення» й одночасна реалізація різних стимульних чинників для різних видів діяльності, зокрема пізнавальних, творчої актуалізації, афіліації (прагнення до взаємодії), формування досвіду, рефлексії тощо. Використання синергетичного потенціалу художньо-освітнього середовища спрямоване на стимулювання внутрішніх джерел саморозвитку й самоорганізації, розкриття творчого потенціалу особистості майбутнього фахівця. Поширення поліхудожнього семантичного тезаурусу студентів передбачає цілеспрямоване використання герменевтичних технологій навчання з метою інтелектуального й емоційного розвитку майбутніх фахівців, активне формування та систематизацію отриманих ними знань, фахових умінь на основі єдності емоційного й розумового, художнього й технічного. Ініціювання рефлексивної позиції майбутніх учителів музики і хореографії активізує здатність майбутніх фахівців до здійснення моніторингу результативності власної художньо-комунікативної діяльності з метою самоусвідомлення, самоконтролю, самооцінки й самокорекції.

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна робота з формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії» – експериментально перевірено ефективність авторської методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії, на основі запропонованого критеріального апарата проаналізовано й узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи.

Відповідно до компонентної структури художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії було розроблено й науково обґрунтовано критерії і показники сформованості досліджуваного феномена.

Мотиваційно-перцептивному компоненту відповідає **критерій** – *міра мотиваційної спрямованості на емоційно-осмислене сприйняття твору, відчуття й усвідомлення іншого* з показниками: зацікавленість, потреба в емоційному сприйнятті й осмисленні авторського художнього задуму; прагнення до сприйняття, трансляції й обміну художньою інформацією, позиціями, емоціями з іншими; перцептивна активність щодо відчуття й розуміння думок, стану інших, встановлення емоційно-інтелектуального контакту. До другого, когнітивно-емпатійного компонента віднесено **критерій** *ступінь здатності до вільного оперування знаннями на основі емпатійного мислення в процесі полісуб'єктної художньої взаємодії* з показниками: емпатійність, «вживання» в образ героя і його осмислення в процесі контекстного художньо-когнітивного аналізу твору; грамотність, аргументованість декодування-тлумачення інтонаційно-образного змісту, форми, властивостей мистецької мови; вербальна і невербальна експресія та доцільність вибору засобів художньої комунікації у процесі трансляції та обміну інформацією, почуттями, думками. До третього компонента –

художньо-інтерпретаційного був кореспондований **критерій** – *міра ефективності організації і регуляції полісуб'єктної інтерактивної художньої взаємодії в процесі художньо-виконавської та художньо-педагогічної діяльності* з показниками: творча самостійність, суб'єктна позиція щодо створення і художньо-переконливого відтворення виконавської концепції, адекватної авторському задуму; експресивність виконавського втілення художніх образів, здатність емоційно-енергетично «заражати» аудиторію, встановлювати емоційний контакт і зворотний зв'язок; залучення інших до співтворчості в процесі виконавського втілення художніх образів і створення мистецьких композицій. Четвертому компоненту, *рефлексивно-проективному*, відповідав **критерій** – *ступінь здатності до продуктивного самоаналізу, адекватної самооцінки і проектування ефективних траєкторій оптимізації художньо-педагогічної комунікації* з показниками: адекватність оцінювання результативності художньо-виконавської і художньо-педагогічної комунікації; обґрунтованість та аргументованість оцінки стану і позицій Інших, доцільність коригувальних художньо-педагогічних впливів; ефективність проектування комунікативних засобів (вербальних і невербальних) позитивних впливів щодо досягнення оптимальних результатів художньо-педагогічної взаємодії.

Відповідно до критеріїв та їх показників було визначено якісні рівні сформованості художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії: самостійно-творчий, частково-продуктивний, спонукально-адаптивний.

Самостійно-творчий рівень характеризується: усвідомленим прагненням суб'єкта до сприйняття й обміну художньої інформацією, високим ступенем перцептивної активності, здатністю легко встановлювати емоційний контакт з іншими, залучати до співтворчості, «вживатися» в художній образ у процесі сприйняття та інтерпретації мистецьких творів; творчою самостійністю здійснення художньо-когнітивного контекстного аналізу; досконалим володінням засобами вербальної та невербальної комунікації, адекватними прийомами педагогічних впливів і рефлексії власної діяльності, проектування і впровадження прийомів оптимізації процесу художньої комунікації.

Частково-продуктивний рівень характеризується недостатнім проявом внутрішньої мотивації на емпатійне сприйняття й обмін художньою інформацією, труднощами в процесі встановлення емоційного контакту з іншими в процесі залучення їх до співтворчості. Вибір ефективних форм художнього діалогового спілкування та декодування мистецької мови потребує допомоги викладача; студенти недостатньо володіють засобами вербальної та невербальної комунікації щодо позитивних педагогічних впливів. Майбутні фахівці адекватно оцінюють власні можливості, процес і результат художньої комунікації, але їм бракує умінь щодо проектування і впровадження прийомів оптимізації процесу художньої комунікації.

Спонукально-адаптивний рівень визначається відсутністю у студента внутрішньої мотивації до художньо-комунікативної діяльності; обмеженим обсягом знань, які мало усвідомлені та стосуються лише обраного фахового виду мистецтва; значними труднощами щодо здійснення художньо-когнітивного аналізу твору мистецтва й у використанні засобів вербальної та

невербальної комунікації; нездатністю до емпатійної взаємодії та адекватної самооцінки результативності художньо-комунікативної діяльності. Загальні кількісні результати констатувального етапу дослідження засвідчили перевагу частково-продуктивного (42,9%) і спонукально-адаптивного (48,2%) рівнів сформованості художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

Формувальний експеримент було спрямовано на реалізацію і перевірку розробленої організаційно-методичної моделі формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії. Організаційно-методична модель, що представлено на Рис. 1. (с. 11), включає мету художньо-освітнього процесу, компоненти художньо-комунікативних умінь, педагогічні умови, принципи, методи й етапи дослідно-експериментальної роботи. В основу авторської методики покладено реалізацію наукових підходів, педагогічних принципів та умов, визначених у другому розділі. Етапи методики будуються відповідно до особливостей процесу формування художньо-комунікативних умінь.

Перший етап методики формування художньо-комунікативних умінь – *інформативно-кумулятивний* – відбувався з метою стимуляції зацікавленості та полімотивації до різних видів художньої комунікації в освітньому процесі; актуалізації, поширення та систематизації мистецьких знань, пов'язаних із специфікою і сутністю художнього спілкування у фахово-педагогічній діяльності. Означений етап забезпечувався **методами**: *евристичної бесіди* (спрямованої на активізацію самостійного здобування й осмислення інформації щодо художньої комунікації у мистецькій освіті, усвідомлення студентами значущості формування художньо-комунікативних умінь), *асоціативної візуалізації художніх вражень* (націлений на пробудження уяви студента, активізацію асоціативного мислення у процесі передачі образів, що виникли при сприйнятті аудіо- та відеофрагментів музичних і хореографічних творів, у вигляді графічно-кольорових зображень), *фасилітованої дискусії* (від англ. *facilitate* - «сприяти», метод, заснований на емпатії та націлений на вираження студентами особистісного ставлення до художнього тексту, уміння обґрунтовувати власну позицію щодо образного змісту й концепції мистецького твору, налаштованості на співтворчість під час інтерактивної поліфонічної взаємодії студентів і викладача).

Метою *когнітивно-операціонального* етапу є набуття особистісного досвіду оперування засвоєними мистецькими знаннями щодо художньої взаємодії з мистецтвом, засобами мистецтва, з іншими, у процесі емпатійно-інтелектуального сприйняття й осмисленого осягнення творів; декодування семантичних кодів мистецької інформації, засвоєння алгоритму художньо-когнітивного контекстного аналізу та його вербалізації.

Методи даного етапу: *контекстний аналіз творів мистецтва* (полягає в самостійному художньо-когнітивному аналізі творів мистецтва студентами за фахом, осягненні художньої інформації через розмаїття зв'язків, що активізує багатозначність художнього сприйняття, множинність інтерпретацій мистецьких творів), *евритмії* (націлений на підвищення художньої компетентності студентів у «нефаховому» виді мистецтва,

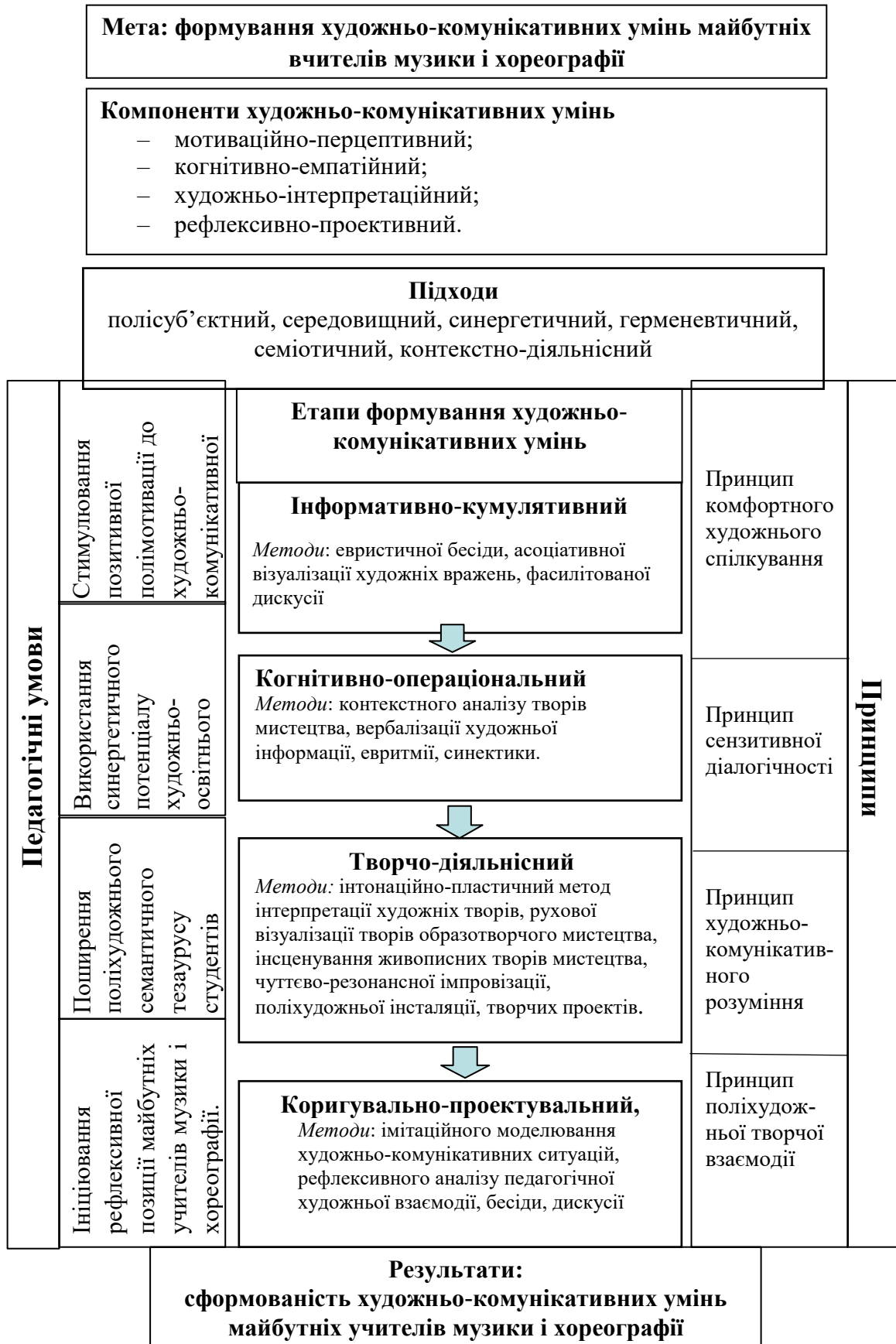

Рис. 1. Організаційно-методична модель формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії

розуміння музичної мови через рухову діяльність, хореографічної мови через інструментально-виконавську діяльність, вокальне фразування, дихання, з метою розвитку навичок міжособистісної комунікації, колективної творчості), *синектики* (як способу активізації творчого потенціалу студентів в умовах взаємодії в групі та передбачає добір і використання різного роду асоціацій, символів, метафор, порівнянь, аналогій тощо у процесі вербалізації та візуалізації образів сучасних музичних та хореографічних композицій, обговорення й обґрунтування художнього змісту твору в процесі творчої взаємодії).

Творчо-діяльнісний етап спрямований на самостійний пошук продуктивних вирішень художньо-комунікативних завдань у процесі побудови й художньо-переконливого втілення виконавської концепції авторського задуму, передбачає набуття особистісного художньо-виконавського досвіду в процесі власної інтерпретаційної діяльності. Означений етап, що спрямований на пошук художньо доцільних засобів виконавської виразності й комунікації, реалізується за допомогою **методів**: *інтерпретації художніх творів* (інтонаційно-пластичний метод, спрямований на розвиток уміння відтворювати художній задум твору одного виду мистецтва засобами іншого, як-от: музичного, танцювального, літературного в процесі художньо-виконавської інтерпретації), *інсценування живописних творів* (покликаний надати учасникам експерименту змогу відчувати й «пережити» художню інформацію, закладену у творах живописного мистецтва, «вживатися» у художній образ, помічати деталі, самостійно давати оцінку та «зобразити» сприйнятий художній матеріал вокальною, інструментальною інтонацією, диригентською технікою, «мовою хореографічних рухів» тощо), *поліхудожньої інсталяції* (сприяє оволодінню студентами вмінням здійснювати творчий пошук, творчо-інтелектуальне осмислення нових засобів мистецької виразності та способів полімистецького самовираження), *творчих проєктів* (націлений на формування здатності продуктивного стилю художньої взаємодії, вміння використовувати художньо-комунікативний потенціал індивіда, групи як колективного суб'єкта щодо підготовки й реалізації творчого художнього задуму як художнього тексту-проєкту у формі публічної презентації як результату набуття художньо-комунікативного досвіду художньо-виконавської полісуб'єктної взаємодії).

Метою *коригувально-проєктувального* етапу є інтеграція, трансформація й адаптація до нових умов, набутих знань, умінь, особистісного досвіду художньої комунікації з мистецтвом і через твори мистецтва з іншими (учнями) у процесі квазіпедагогічної діяльності (педагогічної практики майбутніх фахівців); опанування майбутніми фахівцями здатністю до коригування і проєктування оптимальних результатів полісуб'єктної інтерактивної художньої взаємодії учнів з мистецтвом у процесі емоційно-усвідомленого сприйняття, вербалізації і виконання мистецьких творів. Коригувально-проєктувальний етап забезпечується **методами**: *імітаційного моделювання художньо-комунікативних ситуацій* (спрямований на розвиток здатності щодо організації та контролю художнього полісуб'єктного спілкування, знаходження прийомів позитивних впливів у процесі квазіпрофесійної художньо-педагогічної діяльності), *рефлексивного аналізу педагогічної художньої взаємодії*

(передбачає оцінку ефективності художньо-комунікативної діяльності та діяльності інших і націлений на розвиток самоконтролю, саморегуляції, здатності до проектування й впровадження прийомів оптимізації процесу художньої комунікації).

Кожний етап формуального експерименту завершувався узагальнюючим *рефлексивним аналізом* у формі проблемного семінару щодо оцінки продуктивності процесу художньої взаємодії, виявлення причин і наслідків труднощів, недоліків її здійснення з метою подальшого проектування ефективних прийомів вдосконалення художньо-комунікативної діяльності.

Для перевірки дієвості формуального експерименту проводився контрольний зріз, за результатами якого були встановлені якісні та кількісні зміни в рівнях сформованості художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії експериментальної і контрольної групи за всіма критеріями. Динаміка сформованості художньо-комунікативних умінь студентів в контрольній та експериментальній групах представлена на рис.2.

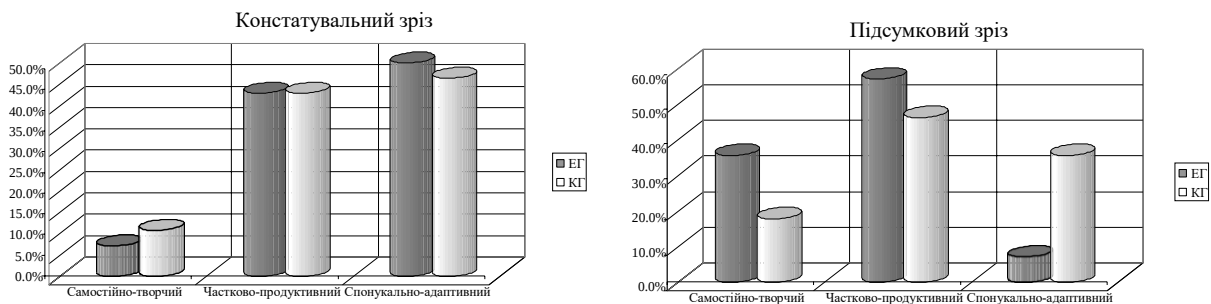

Рис. 2 Динаміка сформованості художньо-комунікативних умінь студентів КГ та ЕГ

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано практичне вирішення проблеми формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії. На підставі аналізу отриманих результатів дослідження сформульовано такі висновки.

1. У результаті аналізу наукової літератури виявлено, що художньо-комунікативна діяльність учителів музики і хореографії ґрунтується на комунікативній сутності мистецтва, відповідно до якої людина сприймає та осягає символічно-знакову систему образного змісту твору. Означена діяльність визначається як складна й багатоаспектна, що здійснюється на різних рівнях художньої комунікації з творами мистецтва та інтерактивної діалогової взаємодії через мистецтво. Встановлено, що означена діяльність реалізується в процесі сприйняття, розуміння, осмислення, інтерпретації, оцінки твору через трансляцію й обмін художньою інформацією в системах: студент – автор; викладач – студент; викладач – студент – студенти; студент (квазівчитель) – учні; «Я» – студент (аутокомунікація) на основі рефлексії як оцінно-коригуючої художньо-комунікативної педагогічної діяльності.

2. У дослідженні визначено сутність художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії, як володіння способами виконання складних інтегрованих мистецько-фахових дій, які забезпечують продуктивну полісуб'єктну інтерактивну художню взаємодію її учасників з творами мистецтва в процесі трансляції та обміну художньою інформацією, думками, емоціями, почуттями на засадах зовнішнього й внутрішнього діалогу, у процесі сприйняття, осмислення, вербальної і виконавської інтерпретації мистецьких творів з метою творчого самовираження. Виявлено зміст і виділено чотири групи узагальнених художньо-комунікативних умінь та їх зміст: уміння встановлювати діалогічну взаємодію з художнім твором, Автором, іншими в процесі сприйняття і вербального аналізу художнього змісту твору, уміння встановлювати інтерактивну художню взаємодію в процесі художньо-виконавської інтерпретації та створення мистецьких творів, уміння організовувати полісуб'єктну художню взаємодію учнів з творами мистецтва в процесі фахової квазіпедагогічної діяльності, уміння адекватно оцінювати, коригувати й проектувати результати художньо-педагогічної комунікації. Обґрунтовано структуру досліджуваного феномена, яка включає мотиваційно-перцептивний, когнітивно-емпатійний, художньо-інтерпретаційний та рефлексивно-проективний компоненти.

3. Теоретично обґрунтовано *наукові підходи*, які забезпечують методологічну основу формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії: *полісуб'єктний, середовищний, синергетичний, герменевтичний, семіотичний і контекстно-діяльнісний*.

Виявлено *принципи*, на яких ґрунтується формування досліджуваного феномена: *комфортного художнього спілкування, поліхудожньої творчої взаємодії, сензитивної діалогічності, художньо-комунікативного розуміння*.

4. Науково обґрунтовано основні *педагогічні умови* формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії, як-от: *стимуляція позитивної полімотивації до художньо-комунікативної діяльності; використання синергетичного потенціалу художньо-освітнього середовища; поширення поліхудожнього семантичного тезаурусу студентів; ініціювання рефлексивної позиції майбутніх учителів музики і хореографії*.

5. Відповідно до структурних компонентів розроблено критеріальний апарат сформованості у майбутніх вчителів музики і хореографії художньо-комунікативних умінь. *Критеріями оцінювання* досліджуваного феномена визначено такі: *міра мотиваційної спрямованості на емоційно-осмислене сприйняття твору, відчуття й усвідомлення інших* (показники: зацікавленість, потреба в емоційному сприйнятті та осмисленні авторського художнього задуму; прагнення до сприйняття, трансляції й обміну художньою інформацією, позиціями, емоціями з іншими; перцептивна активність щодо відчуття й розуміння думок, стану інших, встановлення емоційно-інтелектуального контакту); *ступінь здатності до вільного оперування знаннями на основі емпатійного мислення у процесі полісуб'єктної художньої взаємодії* (показники: емпатійність, здатність до співпереживання, «вживання» в образ героя і його осмислення в процесі контекстного художньо-когнітивного аналізу твору; грамотність, аргументованість декодування-тлумачення інтонаційно-

образного змісту, форми, властивостей мистецької мови; вербальна й невербальна експресія та доцільність вибору засобів художньої комунікації у процесі трансляції й обміну інформацією, почуттями, думками); *міра ефективності організації та регуляції полісуб'єктної інтерактивної художньої взаємодії в процесі художньо-виконавської та художньо-педагогічної діяльності* (показники: творча самостійність, суб'єктна позиція щодо створення й художньо-переконливого відтворення виконавської концепції, адекватної авторському задуму; експресивність виконавського втілення художніх образів, здатність емоційно-енергетично «заражати» аудиторію, встановлювати емоційний контакт і зворотний зв'язок; залучення інших до співтворчості в процесі виконавського втілення художніх образів і створення мистецьких композицій); *ступінь здатності до продуктивного самоаналізу, адекватної самооцінки й проектування ефективних траєкторій оптимізації художньо-педагогічної комунікації* (показники: адекватність оцінювання результативності художньо-виконавської і художньо-педагогічної комунікації; обґрунтованість та аргументованість оцінки стану й позицій інших, доцільність коригувальних художньо-педагогічних впливів; ефективність проектування комунікативних засобів (вербальних і невербальних) позитивних впливів щодо досягнення оптимальних результатів художньо-педагогічної полісуб'єктної взаємодії). Відповідно до критеріїв та їх показників було визначено якісні рівні сформованості художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії: *самостійно-творчий, частково-продуктивний, спонукально-адаптивний*.

6. Розроблено й експериментально перевірено методику формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії, яка передбачає чотири етапи. *Інформативно-кумулятивний*, спрямований на стимуляцію полімотивації продуктивної художньої комунікації в освітньому процесі, актуалізацію, поширення і систематизацію мистецьких знань (з методами: евристичної бесіди, асоціативної візуалізації художніх вражень, фасилітованої дискусії); *когнітивно-операціональний*, націлений на набуття особистісного досвіду оперування засвоєними мистецькими знаннями щодо художньої взаємодії з мистецтвом і засобами мистецтва (методи: контекстного аналізу творів мистецтва, вербалізації художньої інформації, евритмії, синектики); *творчо-діяльнісний*, спрямований на самостійний пошук продуктивних вирішень художньо-комунікативних завдань у процесі побудови та художньо-переконливого втілення виконавської концепції авторського задуму (методи: інтерпретації художніх творів, інсценування живописних творів, поліхудожньої інсталяції, чуттєво-резонансної імпровізації, творчих проєктів); *проектувально-коригувальний*, націлений на інтеграцію та адаптацію до нових умов, набутих знань, умінь, особистісного досвіду художньої комунікації, опанування майбутніми фахівцями здатністю до коригування й проектування оптимальних результатів полісуб'єктної інтерактивної художньої взаємодії учнів з мистецтвом (методи: імітаційного моделювання художньо-комунікативних ситуацій, рефлексивного аналізу педагогічної художньої взаємодії, бесід, дискусій).

За результатами впровадження розробленої експериментальної методики формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії встановлено позитивні зрушення показників за кожним критерієм в експериментальній групі (35,7% – самостійно-творчий, 57,2% – частково-продуктивний, 7,1% – спонукально-адаптивний) порівняно із результатами студентів контрольної групи (17,9% – самостійно-творчий, 46,4% – частково-продуктивний, 35,7% – спонукально-адаптивний). Результати статистичних підрахунків дисертаційного дослідження підтвердили, що застосування пропонованої методики в процесі фахової підготовки та реалізація в ній визначених педагогічних умов сприяють ефективному формуванню художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії.

Дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого наукового пошуку потребують питання теоретико-методологічного обґрунтування організаційно-методичної моделі ефективного формування художньо-комунікативної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва і хореографії в умовах трансформації навчального середовища в поліхудожньо-комунікативне освітнє середовище.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мирівська Ю. І. Сучасні тенденції підготовки фахівців за спеціальністю «хореограф-постановник» у системі хореографічної освіти України / Ю. І. Мирівська // Тенденції розвитку сучасної хореографії: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару, (27-28 листопада 2010 р., м. Луганськ). – Луганськ : Вид-во ЛДІМК, 2010. – С. 61-66.

2. Мирівська Ю. І. Мова танцю в художній комунікації людини /Ю. І. Мирівська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : збірник наукових праць : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», (27-29 квітня 2011 р., м. Київ). – Вип. 12 (17). – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 26-30.

3. Мирівська Ю. І. Джазова компетенція у підготовці майбутніх учителів музики та хореографії / Ю. І. Мирівська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», (25-27 квітня 2013 р., м. Київ). – Вип. 14(19). – Ч.1. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 98-101.

4. Мирівська Ю. І. Створення творчого середовища як умова мотивації до формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії / Ю. І. Мирівська // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [ред. кол. : Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.] : Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. – Випуск 8. – Частина 1. – С. 214-220.

5. Мирівська Ю. І. Педагогічні принципи формування художньо-

комунікативних умінь майбутніх учителів хореографії / Ю. І. Мировська // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – № 7 (33). – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – С. 314-321.

6. Мировська Ю. І. До питання сутності художньо-комунікативних умінь учителя хореографії / Ю. І. Мировська // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції : інтеркультурний вимір : Матеріали III Міжнародної наукової конференції «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції». – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – С. 127-128.

7. Мировська Ю. І. Синтез музики та хореографії у діяльності вчителів мистецьких дисциплін / Ю. І. Мировська // Хореографічна та театральна культура України : педагогічні та мистецькі виміри : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практич. конф. [упор. А. М. Підлипська]. – Ч. 1. – К. : КНУ КІМ, 2013. – С. 65-69.

8. Volkova Y. I. The content and components of the creative communications skills of the future teachers of art disciplines/ Y. I. Volkova // Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel : the way to integration. – Issue №5. – Ariel University, 2014. – P. 479-486.

9. Волкова Ю. І. Педагогічні умови формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії / Ю. І. Волкова // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – № 3. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2015. – С. 15-24.

10. Волкова Ю. І. Наукові підходи і принципи формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії / Ю. І. Волкова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – Вип. 18(23) – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 166-172.

11. Volkova Y. Methodical Aspects of Forming Future Music and Choreography Teacher's Artistic Communication Skills / Yuliia Volkova // Science and education. – 9/CXXXVIII, 2015. – С. 29-33.

12. Волкова Ю. І. Методи формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики та хореографії / Ю. І. Волкова // Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції [ред. кол. : О. В. Дудник, Л. М. Андрощук]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – С. 13-16.

АНОТАЦІЇ

Волкова Ю. І. Формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації досліджено проблему формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії. Уточнено сутність понять «художня комунікація», «художньо-педагогічна комунікація», «комфортне художньо-освітнє середовище», «художньо-комунікативна діяльність учителів музики і хореографії». Визначено зміст художньо-комунікативної діяльності учителів музики і хореографії, яка здійснюється на різних рівнях художньої комунікації з творами мистецтва та інтерактивної діалогової взаємодії через мистецтво. Художньо-комунікативні вміння майбутніх учителів музики і хореографії визначаються як володіння способами виконання складних інтегрованих мистецько-фахових дій, що забезпечують продуктивну полісуб'єктну інтерактивну художню взаємодію її учасників з творами мистецтва в процесі трансляції та обміну художньою інформацією. У роботі науково обґрунтовано компонентну структуру, наукові підходи, принципи й педагогічні умови формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії. Визначено критерії і рівні сформованості досліджуваного феномена. Розроблено та експериментально перевірено поетапну методику формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії на основі синтезу мистецтв.

Ключові слова: комунікація, художня комунікація, художньо-комунікативна педагогічна діяльність учителів музики і хореографії, комфортне художньо-освітнє середовище, художньо-комунікативні вміння учителів музики і хореографії.

Волкова Ю. И. Формирование художественно-коммуникативных умений будущих учителей музыки и хореографии. – Рукопись.

В диссертации исследована проблема формирования художественно-коммуникативных умений будущих учителей музыки и хореографии. Уточнена сущность понятий «художественная коммуникация», «художественно-педагогическая коммуникация», «комфортная художественно-образовательная среда», «художественно-коммуникативная деятельность учителей музыки и хореографии». Определено содержание художественно-коммуникативной деятельности учителей музыки и хореографии, которая осуществляется на разных уровнях художественной коммуникации с произведениями искусства и интерактивного диалогового взаимодействия через искусство. Художественно-коммуникативные умения будущих учителей музыки и хореографии определяются как владение способами выполнения сложных интегрированных художественно-профессиональных действий, обеспечивающих продуктивное полисубъектное интерактивное художественное взаимодействие ее участников с произведениями искусства в процессе трансляции и обмена художественной информацией. В работе научно обоснована компонентная структура, научные подходы, принципы и педагогические условия формирования художественно-коммуникативных умений будущих учителей музыки и хореографии. Определены критерии, показатели и уровни исследуемого феномена. Разработана и экспериментально проверена эффективность поэтапной методики формирования художественно-коммуникативных умений будущих учителей музыки и хореографии.

Ключевые слова: коммуникация, художественная коммуникация, художественно-коммуникативная педагогическая деятельность учителей музыки и хореографии, комфортная художественно-образовательная среда, художественно-коммуникативные умения учителей музыки и хореографии.

Volkova Y. I. Forming artistic communicative skills of future music and choreography teachers. – Manuscript.

The Dissertation for a degree of the Candidate of Pedagogical Science by specialty 13.00.02 – Theory and Methods of the music education. – National pedagogical university named after M. P. Dragomanov – Kiev, 2016.

The dissertation researched a topical problem of forming artistic communicative skills of future music and choreography teachers. It defined the essence of artistic communication, artistic and pedagogical communication, comfortable artistic-educational environment, artistic communicative activity of music and choreography teachers. Artistic communicative activity of future music and choreography teachers based on different levels of artistic communication with an art works, and dialogue interaction by means of art.

The thesis defines artistic communicative skills as a possession of the ways of integrated artistic and professional activities, which provides artistic interaction of the participants with the works of art during an exchange of artistic information. The dissertation substantiates the component structure, theoretical scientific approaches, pedagogical conditions and principles of artistic communicative skills of the future teachers of music and choreography. Based on the theoretical analysis of the work it has defined benchmarks, indicators and levels of artistic communicative skills of future music and choreography teachers. Author's method of forming artistic and communicative skills of future music and choreography teachers was created and tested by experiment, which proved the effectiveness of author's methods.

Keywords: communication, artistic communication, artistic-pedagogical communication of music and choreography teachers, artistic-educational environment, artistic communicative skills of music and choreography teachers.

Підписано до друку 04.05.2016 р.
Віддруковано з готових оригінал-макетів автора.
Друк різнографічний. Папір офсетний.
Тираж 100 примірників.
Надруковано в копіювальному центрі «На Канатній»
м. Одеса, вул. Канатна, 60
Тел.: 777-60-96
Свідоцтво про реєстрацію № 25560170000025640 від 18.05.1998